

VEREJNÝ OCHRANCA PRÁV: DIEŤA BEZ RODNÉHO LISTU, DIEŤA ZBAVENÉ SLOVENSKÉHO OBČIANSTVA A AJ NEZÁKONNÉ VYMÁHANIE POPLATKOV ZA KARANTÉNU. VLÁDE ODPORUČAM SA TÝM ZAOBERAŤ.

Bratislava 14. júna 2024

Verejný ochranca práv Róbert Dobrovodský predkladá na dnešné zasadnutie Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť (ďalej len “RVLP”) tri zásadné uznesenia týkajúce sa ochrany základných práv a slobôd. Uznesenia, ktoré verejný ochranca práv predkladá, vychádzajú z jeho činnosti a najmä z konštatovania porušení základných práv a slobôd. Zasadnutie RVLP sa uskutoční o 13. hodine v priestoroch Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky.

Rešpektovanie súkromného a rodinného života v súvislosti s vydávaním slovenského rodného listu s menom a priezviskom v rovnakom tvare, aký bol uvedený v rodnom liste vydanom v inom členskom štáte Európskej únie.

V rámci svojej činnosti preskúmal verejný ochranca práv podnet, v ktorom podávateľ namietal, že osobitná matrika odmietla vystaviť slovenský rodný list dieťaťu, ktoré sa narodilo Slovenke a cudzincovi na území Španielska preto, že rodičia žiadali o zápis mena a priezviska v spojenom tvare, v akom ho má dieťa uvedené v španielskom rodnom liste.

Zo zmluvy o fungovaní Európskej únie (ďalej len “EÚ”) vyplýva právo každého občana EÚ slobodne sa pohybovať a zdržiavať na území členských štátov. Podobný prípad už bol prejednávaný aj Súdny dvorom EÚ, kedy Súdny dvor konštatoval, že čl. 18 Zmluvy o Európskych spoločenstvách (v súčasnosti čl. 21 Zmluvy o fungovaní EÚ) za podmienok, ako sú

tie vo veci samej, bráni tomu, aby orgány členského štátu pri uplatňovaní vnútroštátneho práva odmietli uznať priezvisko dieťaťa tak, ako bolo určené a zaregistrované v inom členskom štáte, v ktorom sa dieťa narodilo a má odvtedy bydlisko, teda dieťaťa, ktoré je, tak ako jeho rodičia, štátnym príslušníkom len prvého z uvedených členských štátov. Je zároveň potrebné poznamenať, že právne záväzné akty EÚ majú prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky.

„Som rád, že osobitná matrika vyhovela v plnom rozsahu mojej argumentácii a bol som zo strany dotknutého orgánu verejnej moci informovaný, že právny stav bol korigovaný a dieťaťu bol vystavený rodný list podľa požiadavky rodičov. teda jednotne s údajmi na rodnom liste zo Španielska. Preto aj na základe tohto podnetu odporúčam RVL P prijať účinné opatrenia na zabezpečenie správneho postupu Ministerstva vnútra Slovenskej republiky v obdobných prípadoch do budúcnosti tak, aby boli práva osôb účinne zabezpečené. Tak sa zabráni, aby slovenské deti, ktoré sa narodili v cudzine zmiešanému páru, nemuseli vyvracať pochybnosti týkajúce sa ich identity a vyvrátiť podozrenie z nepravdivého uvedenia priezviska.“ hovorí verejný ochranca práv Róbert Dobrovodský.

Informácie o tomto podnete nájdete v tlačovej správe:

<https://vop.gov.sk/wp-content/uploads/2023/08/Tlacova-sprava-VOP-8.-8.-2023.pdf>

Porušovanie zákona pri vymáhaní nákladov za karanténu v štátom určených zariadeniach Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky

Súčasný verejný ochranca práv Róbert Dobrovodský a rovnako aj jeho predchodkyňa Mária Patakyová, pri svojej činnosti zaznamenali viacero podnetov, v ktorých dospeli k záveru o porušení zákonov Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo vnútra“) pri vymáhaní nákladov za umiestnenie občanov v určených karanténnych zariadeniach (tzv. povinná štátna karanténa) pri príchode zo zahraničia v prvej vlne pandémie ochorenia COVID-19.

V týchto prípadoch, na základe podnetov, dospel verejný ochranca práv k záveru (rovnako, ako prof. Patakyová, bývalá verejná ochrankyňa práv), že spôsob vymáhania úhrady nákladov súvisiacich s umiestnením podávateľov v určených karanténnych zariadeniach zo strany ministerstva vnútra bol v rozpore so zákonom o ochrane verejného zdravia.

Kedže žiadny právny predpis neoprávňuje ministerstvo vnútra na vymáhanie nákladov spojených s umiestnením osôb v povinnej štátnej karanténe, ako aj preto, že spôsob a forma vymáhania týchto nákladov je v rozpore so zákonom, verejný ochranca práv upozorňuje na tieto nedostatky a apeluje na vládu Slovenskej republiky, aby ministerstvu vnútra uložila povinnosť ukončiť túto nezákonnú prax.

Bývalý minister vnútra Slovenskej republiky, Ivan Šimko, nevyhovel v lete 2023 odporúčaniam verejného ochranca práv ukončiť vymáhanie faktúr za štátnu karanténu. Aj z tohto dôvodu sa verejný ochranca práv obrátil na nové, súčasné vedenie rezortu vnútra, kde na základe vzájomných rokovaní a pracovných stretnutí prišlo k prísľubu riešenia problému. Napriek tomu rezort vnútra pokračuje v súdnych sporoch, pohľadávky postúpil Slovenskej konsolidačnej a. s., ktorá naďalej pokračuje v ich vymáhaní.

„Ako verejný ochranca práv som zo svojej pozície vo vzťahu k orgánom verejnej moci urobil všetko preto, aby bolo vymáhanie nákladov za štátnu karanténu nezákonným spôsobom zastavené. Vítam rozhovory a záujem aktuálneho vedenia rezortu vnútra Slovenskej republiky. Aj na základe záverov zo spoločných rokovaní s vedením rezortu vnútra predkladám na zasadnutie RVLP návrh uznesenia, ktorým vláde Slovenskej republiky RVLP odporučí, aby ministrom vnútra Slovenskej republiky uložila povinnosť uskutočniť späťvzatie žalôb podaných rezortom vnútra v sporoch o vymáhanie nákladov za umiestnenie osôb v karanténe. Zároveň navrhujem, aby minister financií Slovenskej republiky prostredníctvom oprávnení akcionára zabezpečil, aby Slovenská konsolidačná, a. s., ukončila vymáhanie pohľadávok súvisiacich s úhradou nákladov za karanténu v štátom určených zariadeniach, a to odpustením dlhu, prípadne inými zákonnými spôsobmi.” uviedol verejný ochranca práv.

Informácie o podnete nájdete v tlačovej správe:

<https://vop.gov.sk/wp-content/uploads/2024/06/Tlacova-sprava-VOP-17.07.2023.pdf>

Dodržiavanie práv rodičov detí na rešpektovanie súkromného a rodinného života v súvislosti s nadobúdaním slovenského občianstva v prípade, ak jeden z rodičov je občanom Ruskej federácie

V rámci svojej činnosti sa verejný ochranca práv tento rok zaoberal podnetom, v ktorom -ministerstvo vnútra odmietlo zapísať narodenie dieťaťa do osobitnej matriky.

Dieťa sa narodilo v Českej republike slovenskému otcovi a ruskej matke. Ministerstvo vnútra podmienilo zápis osvedčením o štátnom občianstve SR pre dieťa, čo malo za následok, že rodina nemohla vycestovať na Slovensko, pretože dieťa nemalo cestovné doklady.

Ministerstvo vnútra v stanovisku k podnetu uviedlo, že pokiaľ by voľba štátneho občianstva SR, v zmysle stále účinnej medzinárodnej zmluvy medzi Československou socialistickou republikou a Zväzom sovietskych socialistických republík o zamedzení vzniku dvojakého štátneho občianstva (ďalej len "Zmluva so ZSSR"), nebola rodičmi uskutočnená do troch mesiacov od narodenia dieťaťa, dieťa by nadobudlo narodením štátne občianstvo Ruskej federácie a štátne občianstvo SR by nenadobudlo. Požadované osvedčenie o štátnom občianstve SR dieťaťa zo strany žiadateľov (rodičov) o zápis narodenia dieťaťa nebolo do dnešného dňa doplnené, preto podľa ministerstva vnútra nebolo možné v danej veci ďalej konať.

Podľa zákona o štátnom občianstve, občianstvo Slovenskej republiky nadobudne dieťa narodením, ak je aspoň jeden z jeho rodičov štátnym občanom Slovenskej republiky.

Podľa Zmluvy so ZSSR majú rodičia lehotu troch mesiacov od narodenia dieťaťa alebo od určenia otcovstva na vykonanie voľby občianstva. V tomto prípade bolo dieťa narodené v Českej republike, pričom žiadosť o zápis narodenia dieťaťa, spolu s dokladmi, boli podané v lehote, nie

prostredníctvom zastupiteľského úradu, ako to predpokladá Zmluva so ZSSR, ale boli podané priamo orgánu, ktorý je príslušný na zápis nadobudnutia občianstva voľbou. Týmto orgánom je samotné ministerstvo vnútra.

Vyhlásenie o voľbe občianstva bolo teda podané v lehote troch mesiacov, čím boli splnené podmienky stanovené Zmluvou so ZSSR.

Dôležitým aspektom je, že Zmluva so ZSSR neustanovuje dostatočne podrobný procesný postup, akým spôsobom má byť vyhlásenie vykonané.

Zároveň je potrebné poukázať na možný nesúlad Zmluvy so ZSSR s medzinárodnými ľudskoprávnymi dokumentami, napríklad s Európskym dohovorom o občianstve, na ktorý poukázalo aj samotné ministerstvo vnútra v návrhu na vypovedanie Zmluvy so ZSSR, ktorý koncom roka 2023 predložilo do medzirezortného pripomienkového konania.

Preto je dôležité, aby vnútroštátne orgány postupovali tak, aby nedochádzalo k porušovaniu práv garantovaných medzinárodnými a európskymi zmluvami. Teda aby postupovalo v súlade s eurokonformným výkladom, sledujúc práva vyplývajúce občanom EÚ z Charty základných práv EÚ, osobitne berúc do úvahy povinnosť orgánov štátu dbať pri rozhodovaní na najlepší záujem dieťaťa.

Súdny dvor EÚ navyše vo svojej judikatúre zdôrazňuje, že vnútroštátne pravidlá týkajúce sa občianstva, musia byť v súlade s právom EÚ a nesmú narušovať práva na voľný pohyb a pobyt v rámci EÚ. Rozdielne zaobchádzanie s osobami, ktoré využili tieto práva, je považované za zaobchádzanie v rozpore s právom na voľný pohyb.

Odmietnutie podania podávateľa, resp. podmienenie zápisu narodenia dieťaťa doložením osvedčenia o štátnom občianstve, by znamenalo zásadný zásah do práv podávateľa a jeho dcéry, a s ohľadom na neskorú odpoveď osobitnej matriky je dôsledkom takéhoto postupu to, že jeho dcéra nenadobudne občianstvo, ktoré jej chceli rodičia zvoliť.

„S ohľadom na závažnosť hroziacej ujmy pre podávateľa a jeho dcéru, mala osobitná matrika, ako konajúci orgán, povinnosť zhodnotiť či výkladom nemožno zabezpečiť odstránenie rozporu medzi medzinárodnou zmluvou a právom EÚ. Zároveň mala osobitná matrika v prvom rade dbať na zabezpečenie dodržiavania práv podávateľa a jeho dcéry priznaných Chartou základných práv EÚ, najmä zvážiť najlepší záujem dieťaťa. Deti, narodené rodičom, z ktorých jeden je štátnym občanom Slovenskej republiky a druhý štátnym občanom Ruskej federácie, sú na základe Zmluvy so ZSSR zbavené jedného z občianstiev, čo je v rozpore s Ústavou Slovenskej republiky, keďže podľa jej článku 5 ods. 2 nikomu nemožno odňať štátne občianstvo Slovenskej republiky proti jeho vôli.

Aj z tohto dôvodu prekladám na rokovanie RVL P návrh uznesenia, ktorým by RVL P odporučila pokračovať rezortu vnútra SR v začatom administratívnom konaní v predmetnom prípade, prijať účinné opatrenia na zabezpečenie správneho postupu v obdobných prípadoch do budúcnosti a pokračovať v začatom procese k návrhu na ukončenie platnosti medzinárodnej zmluvy medzi ČSSR a ZSSR.“ hovorí Róbert Dobrovodský.

Na základe výsledkov preskúmania podnetu verejný ochranca práv konštatoval, že zo strany ministerstva vnútra došlo k porušeniu základného práva podávateľa a jeho dcéry na rešpektovanie súkromného a rodinného života garantovaného článkom 8 Európskeho dohovoru o ľudských právach.